

Η Ελπίδα σε Κρίση

Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης

Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχελακάκης (φωτό: Γιάννης Δραμιτινός)

Κεφάλαιο δεύτερο

Η περίοδος της ελπίδας και η αναζήτηση της τάξης στην εποχή και το έργο του Αλέκου Δούκα

Ο Αλέκος Δούκας στην Αυστραλία / Κάτω από ξένους ουρανοί – Η ανάλυση του έργου

Η πολιτικοποίηση του συγγραφέα, που έγινε όπως είδαμε προς το τέλος της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης του μεσοπολέμου, τον ωθεί να στήσει το έργο των ανθρώπινων σχέσεων μέσα στο πλαίσιο του σκηνικού της εργασίας και των αγώνων της εργατικής τάξης εκείνης της εποχής. Ταυτόχρονα όμως τον αποτρέπει, από το να προσεγγίσει αυτές τις σχέσεις και από την πλευρά των αναγκών επιβεβαίωσης της λίμπιντο. Η πολιτικοποίησή του ενώ τον βοηθά να βρει το λόγο ύπαρξης του μέσα στους ανθρώπους, μέσα στην κοινωνία, μέσα στους αγώνες της εργατικής τάξης, δεν τον βοηθά όμως αυτός ο λόγος ύπαρξης να ολοκληρωθεί. Οι απαιτήσεις της εργασίας (Φρόυδ, πολιτισμός πηγή δυστυχίας), αλλά και η ιδεολογία του ταξικού αγώνα γύρω από την εργασία, δεν επιτρέπουν στο υποκείμενο καμιά λιμπιντική ελευθερία. Οι κοινωνίες επαναστατημένες ή όχι, δεν καταφέρνουν ώστε εργασία και λιμπιντική ελευθερία, να μην αποτελούν ανταγωνιστικές καταστάσεις (Χ. Μαρκούζε, Έρως και Πολιτισμός). Το επαναστατικό υποκείμενο θα πρέπει να θυσιάσει το σώμα του ξανά, στο όνομα ενός μέλλοντος που θα ενοποιήσει εργασία και ελευθερία.

Ο Δούκας λοιπόν αν και στρατεύεται στις τάξεις της αριστεράς, ξαναπέφτει σε έναν διαφορετικής τάξης ιδεολογισμό, ο οποίος απαιτεί τη θυσία του παρόντος για χάρη ενός ουτοπικού μέλλοντος. Θυσιάζει τη βιολογική του πλευρά για χάρη ενός οράματος. Μορφολογικά το έργο Κάτω από Ξένους Ουρανοί, ανήκει στα «ρεαλιστικά» έργα της εποχής του, τα οποία συνέχιζαν την παράδοση του αυστραλιανού λαϊκού ρεαλισμού των αρχών του 20ου αιώνα, όπου στη χρονική και χωρική περιπέτεια, προστίθεται το ντοκουμέντο και η μαρτυρία, τεχνικές δια των οποίων έχουμε την ενίσχυση του αποδεικτικού κύρους του λόγου της αφήγησης και του αφηγητή. Η αξία αυτών των έργων (καθώς οι χαρακτήρες των ανθρώπων που πλάθουν, είναι επίπεδοι, δύο διαστάσεων), έγκειται περισσότερο στην εμπειρία που αποκομίζουν πολλές φορές από πρώτο χέρι οι συγγραφείς τους, χωρίς όμως αυτή η εμπειρία να φτάνει σε ένα πανοπτικό κοινωνικό όραμα, όπως στα μεγάλα ρεαλιστικά έργα. Παρόλα αυτά το μυθιστόρημα του Δούκα, έχει μια ενδιαφέρουσα συνθετική δομή, η οποία το κάνει αξιόλογο και η οποία είναι

Η Αυστραλία τη δεκαετία του 1930, την εποχή της Μεγάλης Ύφεσης

απόρροια: α) μιας πολύ δυνατής υπαρξιακής ανάγκης που τον συγκλονίζει σε όλη του τη ζωή, β) την αλληλεγγύη που βιώνει τελικά ως πλήρωση αυτής της ανάγκης, και γ) της ιδεολογίας που τελικά αποκτά καθόσον πολιτικοποιείται στα πλαίσια της αριστεράς. Το μυθιστόρημα το χωρίζουμε σε τρία μέρη: Στο πρώτο μέρος έχουμε την προβολή της βίωσης της αλληλεγγύης, μέσω του ήρωα του μυθιστορήματος, εκεί που ο ίδιος ο συγγραφέας την αναζητούσε, μακριά από τις πόλεις μέσα στη φύση και με τη συντροφιά αρρένων εργατών. Στο δεύτερο μέρος της νουβέλας, όπου η συντροφιά των εργατών διαλύεται για να τραβήξει ο καθένας τον δρόμο του έχουμε την εμφάνιση μιας κρίσης που διαπερνάει τον ήρωα της νουβέλας, καθώς ξαφνικά η αγωνία του, παραμερίζει το κεντρικό θέμα της αλληλεγγύης για να εκφράσει την ανικανοποίητη βιολογική του ανάγκη. Στο τρίτο και τελευταίο μέρος της νουβέλας, το πρόβλημα της ελλιπούς βιολογικής ολοκλήρωσης του ήρωα, καθότι είναι προορισμένος να μείνει ασυντρόφευτος και άτεκνος, θα λυθεί με δύο συμπληρωματικές και παρα-πληρωματικές εξυψώσεις: την θεληματική του στράτευση στη λογοτεχνία και στον κοινωνικό αγώνα.

Πρώτο μέρος – Αλληλεγγύη

Το μυθιστόρημα του Α. Δούκα, τοποθετεί το θέμα των ανθρώπινων σχέσεων στο χώρο της εργασίας και των ταξικών συγκρούσεων στην μεσοπολεμική Αυστραλία, κάνοντας ευθέως αναφορά στην δική του εμπειρία ως

περιφερόμενος εργάτης στην ύπαιθρο από το 1927 και μετά. Ενδιαφέρον είναι ότι η εμπειρία της αυστραλιανής υπαίθρου αρχίζει με μια δραματική αναχώρηση από την πόλη, συγκεκριμένα από τη Μελβούρνη. Αναχώρηση που παραπέμπει στην ιστορία της νεαρής ηλικίας του συγγραφέα, που στις επανειλημμένες του απόπειρες φυγής από την κοινωνία, αναζητούσε την ελευθερία που λαχταρούσε.

Ο συγγραφέας εκδιπλώνει στο πρώτο μέρος του έργου, τα βιώματά του ως περιφερόμενος εποχιακός εργάτης στην ύπαιθρο της Αυστραλίας, υπό το άγρυπνο μάτι της αριστεράς του ιδεολογίας. Η αναζήτηση συντροφικότητας, ανάμεσα σε «τυπικούς» άρρενες εκπροσώπους της εργατικής τάξης, από τη μια υπόσχεται την ικανοποίηση της ανάγκης του υποκειμένου για προσωπική συντροφιά, ενώ από την άλλη ικανοποιεί την ιδεολογία του, καθώς οι σχέσεις αναδεικνύουν την ανάπτυξη αλληλεγγύης ανάμεσα σε ανθρώπους διαφορετικής εθνικής καταγωγής, αλλά κοινής θέσης στα πλαίσια της εργασίας και οικονομίας. Βέβαια η προβολή της ταξικής φύσης της κοινωνίας, παίρνει την πρωτοκαθεδρία στη διήγηση, καθώς ξεδιπλώνονται ακατάπαυστα περιγραφές πράξεων αλληλεγγύης μεταξύ των εργατών αλλά και εχθρότητας από τους αντιπάλους, ενώ η λιμπιντική ικανοποίηση μένει πάντα βουβά αδιατύπωτη, μια υπόσχεση που μετακινείται συνεχώς προς το μέλλον.

Η συνέχεια την άλλη Παρασκευή

Το μυθιστόρημα του Α. Δούκα, τοποθετεί το θέμα των ανθρώπινων σχέσεων στο χώρο της εργασίας και των ταξικών συγκρούσεων στην μεσοπολεμική Αυστραλία, κάνοντας ευθέως αναφορά στην δική του εμπειρία ως περιφερόμενος εργάτης στην ύπαιθρο από το 1927 και μετά.